

Výsledky skladatelské soutěže SDH 2020

Vyhlášení skladatelské soutěže SDH se pravidelně koná na podzim v rámci festivalu Svatováclavské slavnosti. Vzhledem k zákazu konání kulturních akcí v roce 2020 byl listopadový termín zrušen a přehlídka soutěže proběhla až o rok později 11. 11. 2021.

Pandemie způsobila všeobecný úpadek mravů a mnoha aktivit, a tak i přes jarní lockdown, během něhož by bylo lze očekávat více času ke komponování, do soutěže se přihlásilo méně skladatelů než v roce 2019. Nicméně zůstalo kvalitní jádro a ročník přinesl pěkné skladby, které můžeme publikovat a propagovat.

Obměnilo se soutěžní zadání, kde kategorii „Mše, ordinárium“ nahradil požadavek na „Proprium“, což volně odpovídá zadání kategorie „Moteto“, vyhlašované v minulých letech. Novinkou v zadání byla kategorie „Skladba pro varhany“.

Soutěž je směřována k podpoře dosud opomíjených *Mešních zpěvů*. Obě kategorie tedy měly v podtextu doporučení na motivickou vazbu na *Mešní zpěvy*.

Zadání soutěže 2020

Kat. A: České proprium – vokální skladba s českým textem k proměnlivým částem mše pro smíšený sbor nebo sólový hlas, píseň, aleluja nebo žalm (délka max. cca 5 min.). Proprium – skladba příhodná k dané příležitosti. Použití skladby ke konkrétní části mše: vstupní zpěv, zpěv před evangeliem (může být i samotné aleluja, které se bude doplňovat veršem před evan-

Vyhlášení soutěže. Zleva: Jaroslav Eliáš (předseda SDH), Petr Chaloupský, Karol Frydrych, Pavel Kopecký, František Fiala, Ondřej Šmíd (administrátor soutěže).

geliem k dané příležitosti), zpěv k přípravě darů nebo eucharistické moteto k přijímání.

Kat. B: Varhanní skladba k praktickému liturgickému použití (délka max. cca 5 min.). Preludium, chorálová předehra, resp. předehra, dohra, aranže na témata písní nejlépe z *Mešních zpěvů* nebo univerzální netematická varhanní skladba.

Záměrem letošního zadání soutěže je **podpora Mešních zpěvů**, českého graduálu. Zpěvníku, který přestože obsahuje mnoho krásných písní z pokladu našeho kulturního dědictví, zůstává celých třicet let opomíjen a nedocenen. Zadavatel uvítá, pokud se tématem skladeb obou kategorií stanou melodie a texty z *Mešních zpěvů*.

Hodnocení soutěže a porota

Složení poroty bylo podobné jako v minulých letech. Hodnotiteli byli skladatelé, dirigenti a hudebníci. Porotci hodnotili nezávisle (samostatně) a bez znalosti jmen autorů soutěžních skladeb, přestože mnohé autory jejich styl předem prozrazoval. Členy hodnotící komise byli abecedně: **Jan Hora** (varhaník a hudební pedagog, profesor Akademie múzických umění v Praze a Pražské konzervatoře), **Robert Hugo** (varhaník, muzikolog, pedagog FF MUNI), **Jiří Churáček** (skladatel, vyučovací

CONVIVIUM 2021, Praha – Hradčany

I přes pro zpěv a setkávání nepříznivé podmínky se v týdnu od 7. do 15. srpna, v období mírného uvolnění protiepidemických nařízení, podařilo uskutečnit již osmnácté Convivium, letní kurz duchovní hudby, který pořádá Společnost pro duchovní hudbu. Již tradičně se koná v lichých kalendářních rocích v nádherných prostorách kapucínského kláštera v Praze na Hradčanech, v samém centru metropole, přesto nabízejícího kapacitně vyhovující, autentické, snad až idylické prostředí, včetně nádherné meditační zahrady.

Convivium opět nabídlo bohatě prostřený stůl – duchovní hudbu rozmanitých stylů a rozličných období v ateliérech gregoriánského chorálu (lektor Jiří Hodina), byzantského liturgického zpěvu (Marios Christou), renesanční polyfonie (Čeněk Svoboda), české soudobé duchovní hudby (Marek Valášek) a jazzového ordinária (Marek Valášek). Paralelně se konala i výuka varhaníků (Jan Steyer), hlasové poradenství (Lucie Hilscherová), sbormistrovství (Marek Valášek). Rodiny s dětmi měly možnost využít nabídky dětské třídy s hudebním, výtvarným a sportovním programem pod vedením Josefiny Nedbalové.

V programové nabídce figurovaly i dvě odborné přednášky o renesanční a byzantské hudbě, exkurze k významným pražským

varhanám s odborným výkladem nebo komentovanou prohlídkou Lorety.

Po usilovném týdenním zkoušení účastníci kurzu doprovodili zpěvem bohoslužbu v Týnském chrámu a vystoupili na veřejných závěrečných koncertech ateliérů v kostele sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech a kapucínském klášterním kostele P. Marie Andělské. Vyústěním Convivia bylo kromě koncertů i provedení mše Vidi speciosam Tomáše Luise de Victoria pod

vedením Čeněka Svobody v katedrále sv. Víta, Vojtěcha a Václava.

Rádi bychom poděkovali za finanční podporu Ministerstvu kultury ČR, Městské části Praha 1 a Nadaci Život umělce, bez níž by se Convivium nemohlo uskutečnit.

Convivium 2022 se bude konat na Velehradě v týdnu od **13. do 21. srpna**.

Marek Valášek

OBSAH

Výsledky skladatelské soutěže SDH 2020.....	1, 4
CONVIVIUM 2021, Praha – Hradčany	2
Christfried Brödel – Pečovat o zděděné, ale nebát se nového...7	

Notové přílohy

Skladby ze skladatelské soutěže SDH 2020

Jan Bernátek – Ejhle oltář

(ze souboru Chorální přede hry a postludia)

Petr Chaloupský – Toccata d-moll (MZ 116)

Karol Frydrych – Vánoční ukolébavka

Petr Chaloupský – Ty jsi Petr (offertorium)

Vážení přátelé duchovní hudby,

dovoluji si požádat o vaše laskavé **příspěvky za rok 2021 a předešlé roky**, pokud jste příspěvek neposlali. Dobrovolné dary, členské příspěvky spolku SDH nebo předplatné časopisu pošlete na uvedené číslo účtu.

Předplatné časopisu Psalterium činí 200,- Kč. Členské příspěvky SDH (by měly být) 250,- Kč ročně. Členové dostávají časopis zdarma, mají nárok na bezplatnou prezentaci svých aktivit, volnou sezónní vstupenku na festival SVS, slevu z kurzovního na Conviviu a slevy na další akce pořádané SDH. Předplatitelé časopisu Varhaník, knihovny, školy, studenti a jinak potřební mají možnost požádat o zaslání reklamních výtisků zdarma (nebo mohou přispívat částkou dle svých možností).

Ondřej Šmíd,
výkonný místopředseda SDH

PŘEDPLATNÉ A ČLENSKÉ PŘÍSPĚVKY

ČÍSLO ÚČTU SDH:

2000558468 / 2010 (FIO Banka).

Platbu laskavě provádějte bankovním převodem. Do zprávy pro příjemce uveďte jméno, pokud znáte své číslo v databázi členů (na stránkách SDH), můžete je uvést. Platbu můžete rychle provést pomocí QR kódu, pokud používáte aplikaci el. bankovníctví ve svém chytrém telefonu.

QR Platba

Vážení čtenáři,

v tomto čísle přinášíme zprávy a fotografie z Convivia, konaného na Hradčanech. Convivium v Praze je vždy výjimečné, neboť kdo se může pochlubit, že bydlel na Hradě. Tento rok navíc bylo stále málo turistů. Mimopražským účastníkům se rovněž otevírá možnost zpívat v mnoha velkolepých pražských kostelích. Convivium nabízí zejména rozhled – umělecký i pivní od Strahovského kláštera do podhradí, jak dokládá fotka Jaroslava Kocúrka z Uničova.

Příští Convivium bude opět velké, mezinárodní, s novými zahraničními lektory zejména z Polska. Bude se konat podruhé v rozlehlém areálu kláštera na Velehradě.

Psalterium hodlá nově informovat o dění v okolních zemích, abychom také věděli, co se v oblasti duchovní hudby děje okolo nás. Zpěvačka a překladatelka Anežka Mišoňová pro nás dohodla spolupráci s několika zahraničními časopisy zaměřenými na církevní hudbu. V tomto čísle najdete první výsledek. Pohled Christfrieda Brödel na stav současné vokální hudební praxe v Německu, překlad článku uveřejněného v časopisu Musik und Kirche (5/2021).

Těžiště tohoto čísla je věnováno skladatelské soutěži. Snažíme se o podporu nové tvorby, proto vedle informací o výsledcích a zhodnocení soutěže poskytujeme také notový materiál. V notové příloze tradičně otiskujeme výběr z oceněných skladeb. Mezi autory otištěných děl najdete Petra Chaloupského, Jana Bernátka a Karola Frydrycha; další skladby jsou přístupné elektronicky na psalterium.cz.

V posledních dvou ročnících do soutěže přihlásil svá díla také František Fiala a jeho skladby oslovily celou porotu (viz článek). K rozšíření obecného povědomí o autorovi a díle jsme připravili zvláštní edici Fialových skladeb, dostanete s příštím číslem jako mimořádnou přílohu.

Pozvánka na valnou hromadu Společnosti pro duchovní hudbu, z. s.

Sobota 10. 9. 2022 v 10 h., klášter Maltézských rytířů,
Lázeňská 2, Praha – Malá Strana.

Valná hromada je volební, volí se výbor, místopředseda
i předseda spolku. Občerstvení zajištěno.

PSALTERIUM, revue pro duchovní hudbu

Ročník 15, č. 3/2021

Vychází 4x ročně, vydává Psalterium s. r. o.,

Kolejná 4, 160 00 Praha 6

IČ 26448203, tel. 608 950 005, psalterium.SDH@gmail.com<http://psalterium.cz>**Redakční okruh:** Jaroslav Eliáš, Tomáš Slavický, Jan Baťa,

Martin Bejček, Josef Kšica, Ondřej Šmíd (šéfredaktor)

Jazyková redakce: Šárka Dohnalová**Design:** Jana Majcherová, Andrea Šenkyříková**Sazba:** Martin Šmíd, **Sazba notové přílohy:** Martin Šmíd

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006,

ISSN 1802-2774

MINISTERSTVO
KULTURY

Časopis vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR

pokračování ze strany 1

val skladbu na Pražské konzervatoři a stále vyučuje teoretické předměty na konzervatořích v Praze a Českých Budějovicích), **Josef Kšica** (varhaník, kapelník v katedrále sv. Víta), **Vojtěch Mojžíš** (skladatel), **Martin Šmíd** (skladatel a varhaník u Panny Marie Sněžné v Praze) a **Marek Valášek** (sbormistr, pedagog na Pražské konzervatoři a PedF UK).

Způsob hodnocení byl stejný jako v loňském roce. Každý porotce rozdělil body pouze pěti nejlepším skladbám. Nejlepší skladbě přiřadil pět bodů, druhé nejlepší dal čtyři body, třetí tři body, čtvrtá skladba získala dva body a pátá skladba jeden bod. Ostatní skladby (od šesté do konce) body nezískaly. Každý porotce tedy přidělil celkem 15 bodů v každé kategorii. Tento způsob vylučuje rozdílnou váhu hodnocení od jednotlivých porotců.

Otázkou může být, zda bodové hodnocení od jednoho porotce (5, 4, 3, 2, 1) není příliš progresivní a nečiní neúměrné odstup mezi skladbami. Pokud by se teoreticky porotci zdálo všech pět skladeb, které vyhodnotil jako nejlepší, podobně dobrých, stejně musí první skladbě přidělit pětkrát vyšší bodový zisk než skladbě páté. Tím vzniká značný rozptyl bodových zisků. Pokud se na skladbě shodnou všichni porotci stejnou známkou, je hodnocení průkazné. Pokud se naopak porotci u některé skladby vůbec neshodnou, zůstává závěr problematický. Skladeb, na nichž se porotci neshodnou, je uprostřed výsledkové listiny bohužel dost.

Proto sledujeme druhé, doplňkové (implicitní) kritérium, kterým je samotný počet získaných známek, neboli „shoda porotců“ (kolik porotců danou skladbu ocenilo). Tím je možné částečně zohlednit rozptyl hodnocení.

Můžeme říci, že na všech vyhlášených skladbách se (nějakou známkou) shodla většina porotců, proto jistě stojí za to skladbám věnovat pozornost a třeba je provést.

Na snímku Jaroslav Eliáš (vpravo) předává ocenění Janu Bernátkovi (v roušce)

Vítězové skladatelské soutěže SDH 2020

Kategorie A: krátká vokální skladba, moteto, proprium, přihlášeno 8 skladeb

1. František Fiala
Ecce floret lilium
28 b., 7 ze 7, (provedeno)
  2. Karol Frydrych
Vánoční ukolébavka
18 b., 5 ze 7, (provedeno)
  - 3.–6. František Fiala
Zpěvy k liturgii Velkého pátku
15 b., 6 ze 7, (provedeno)
- Jan Bernátek
Vánoční propria
16 b., 6 ze 7
- Petr Chaloupský
Ty jsi Petr (offertorium)
11 b., 4 ze 7, (provedeno)
- Jan Juráš
Blahoslavenství
9 b., 3 ze 7, (prov. Aleluja)

Kategorie B: Krátká varhanní skladba, preludium, přihlášeno 11 skladeb

1. František Fiala
Kristus příklad pokory (variacie)
32 b., 7 ze 7, (provedeno, autor)
  2. Petr Chaloupský
Toccata d-moll MZ 116
19 b., 7 ze 7, (provedeno, autor)
  - 3.–6. Pavel Kopecký
Preludium VI
12 b., 4 ze 7, (prov. ze záznamu)
- Karol Frydrych
Postludium k Narodil se K. Pán
10 b., 4 ze 7, (provedeno)
- Jan Bernátek
Introdukce a fuga
10 b., 6 ze 7
- Jan Bernátek
Chorální přede hry a postludia
na sedm písní
16 b., 4 ze 7,
(provedeno Narodil se K. P.
a Kristus příklad pokory)

Program přehlídky

Pavel Kopecký – Preludium VI
(ze záznamu)

Jan Bernátek – Chorální přede hry a postludia.
Narodil se Kristus Pán
a Kristus příklad pokory
varhany Josef Kšica

Jan Juráš – Aleluja na slavnost sv. Václava

Karol Frydrych – Postludium k Narodil se Kristus Pán
varhany Josef Kšica

Petr Chaloupský – Ty jsi Petr (offertorium)
– Toccata d-moll MZ 116
varhany autor

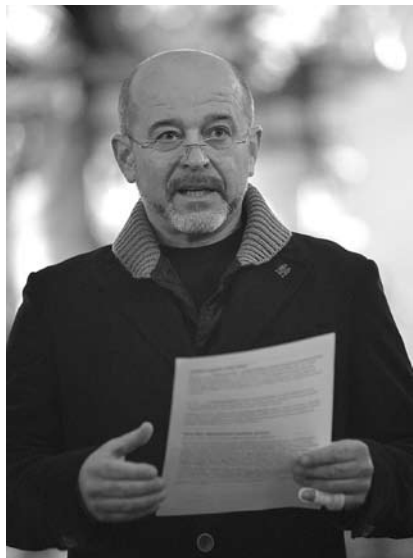
Na snímku Jaroslav Eliáš předává ocenění Karolu Frydrychovi, nováčkoví soutěže.

František Fiala – *Ecce floret lilium*
– Kristus příklad pokory
(variace I–VII)
varhany autor

– Zpěvy k liturgii Velkého pátku
(výběr, žalm a výčitky)

Karol Frydrych – Vánoční ukolébavka
varhany Josef Kšica

(zpěv: Veronika Vojířová, Šárka Dohnalová, hoboje: Jan Thuri)

Administrator soutěže Ondřej Šmíd

Výsledek soutěže byl poměrně průkazný u prvních dvou skladeb v obou kategoriích, na nichž se shodli vlastní porotci (zhruba i známkou). Shoda panovala z principu věci i na konci výsledkové listiny. Na zbylých oceněných skladbách, od třetího místa se porotci shodovali hůře; mezi skladbami byl malý bodový odstup a naopak velký rozptýl hodnocení. Zde nemá smysl mluvit o přesném pořadí (viz přehled výše). V obou kategoriích bylo vyhlášeno první a druhé místo, skladby na 3. až 6. místě vyhlášíme jako „oceněné“.

Ročník 2019 přinesl do soutěže několik nových jmen. Z nich František Fiala prakticky ovládl soutěž, když svými skladbami na stupních vítězů obsadil v každé kategorii zlatou a stříbrnou resp. bronzovou pozici. V ročníku 2020 úspěch zopakoval.

František Fiala opět zvítězil s velkým odstupem v obou kategoriích. Na jeho skladbách se shodlo všech sedm porotců. Skladba *Ecce floret lilium* zvítězila o deset bodů před *Vánoční ukolébavkou* Karola Frydrycha na druhém místě. V kategorii varhanní skladba získala *Variace (I–VII) Kristus příklad pokory* téměř plný počet bodů a předběhla *Toccato d-moll* Petra Chaloupského dokonce o třináct bodů. (Při absolutní shodě sedmičlenné poro-

ty by měl být rozdíl mezi pořadími sedm bodů, tedy polovina).

Františku Fialovi vyslovil uznání Robert Hugo, když se po odevzdání svého hodnocení sám zajímal o jméno autora (dle vlastního názoru vyčnívajících) skladeb slovy: „Prosím tě, kdo to je? ... To je konečně moderní hudba.“

Přehledka

Živé provedení při vyhlášení výsledků soutěže je každý rok omezeno možnostmi, náročností a obsazením nejlepších skladeb. Nastudovat a provést všechny skladby není možné a bývá představen pouze reprezentativní výběr. Nastudování se ujali Pražští katedrální sólisté pod vedením Josefa Kšici, který doprovázel na varhany. Provedení v kostele Panny Marie pod řetězem řídil Ondřej Šmíd.

Petr Chaloupský a František Fiala projevili zájem a své varhanní skladby na přehlídce hráli autenticky sami. Ze skladeb Petra Chaloupského, varhaníka u sv. Jiljí v Praze, je cítit velkolepost, jsou psány pro velké varhany ve velkém kostele. Fialovy skladby jsou psány s citem a zbožností. Variace *Kristus příklad pokory* skutečně začínají pokorně, ale nejsou všechny postně smutné. Mají být prokládány recitací jednotlivých slok písně; na přehlídce byly zpívány do ticha bez doprovodu. Charakter každé variace odráží text sloky, která zazněla. Autor si provedení zjevně užíval, zejména po té, co v poslední rytmické variaci (před slavným finále), která ztvárňuje text: „ať kráčíme v nebes věčnou blaženost“, začala krásnější část účinkujících na kůru tancovat, což viděli „ti nahoře“ a pochopitelně zůstalo skryto těm dole. *Preludium VI* Pavla Kopeckého zaznělo ze záznamu. Jan Bernátek reagoval pohotově na výzvu zadání a do soutěže zaslal *Chorální předehty a postludia* k melodiím z Mešních zpěvů. Skladby z jeho souboru byly hodnoceny jednotlivě; nejlepší hodnocení získala předehty *Ejhle oltář*. Josef Kšica zahrál ze souboru dvě části, ale Jan Bernátek ten den snad nepřišel zkrátka. Z přehlídky odcházal dříve, aby stihl provedení své kantáty *Svatá Ludmila*, kterou uváděl tentýž večer *Svaz českých skladatelů* v rámci *Dnů soudobé hudby*.

Novým autorem v soutěži byl Karol Frydrych, varhaník, sbormistr a muzikolog, který je ovšem čtenářům Psalteria znám prostřednictvím svých pravidelných příspěvků. Jeho prostínká Vánoční ukolébavka s doprovodem hoboje a varhan se rovnou umístila na druhém místě vokální kategorie a zazněla jako poslední číslo přehlídky.

Z provedených skladeb zmíníme offertorium Petra Chaloupského *Ty jsi Petr*, které je efektní (velkolepé) a není obtížné

k nastudování. Naopak vítězný krátký motet Františka Fialy *Ecce floret lilium sacerdotium*, jako část slavnostního propria k nějakému (významnému) svatému, je obtížnější k přesnému provedení a intonaci; obsahuje dlouhé pasáže v dvojitéch paralelních kvartách, bez doprovodu. V antifonách a verších *Zpěvy k liturgii Velkého pátku* František Fiala zdařile vystihl atmosféru a zbožnost dané příležitosti. Na tyto skladby se mohou čtenáři těšit, otiskneme je při následující vhodné příležitosti.

Všechny skladby do šestého místa čtenáři najdou na stránkách Psalterium.cz. V tomto čísle otiskujeme výběr nejlepších skladeb. Jako součást ocenění a zejména k širší propagaci vydáváme skladby Františka Fialy v samostatné fialové edici, která ač liturgická, může být hrána i jindy než v postě. Zařadili jsme do ní vítěznou *Missu Brevis* ze soutěže 2019, variace z tohoto ročníku (zmiňované výše) a další varhanní skladby z cyklu *Biblické příběhy*.

Profily autorů oceněných skladeb

František Fiala (*1966)

Hudební skladatel, varhaník a sbormistr, po absolvování konzervatoře a tříletém stipendijním pobytu na arcidiecézní konzervatoři ve Vídni, završil svá studia na Hudební akademii múzických umění v Praze v oboru skladba ve třídě prof. Václava Riedlbaucha. Působil jako vokalista souboru Schola Gregoriana Pragensis (um. vedoucí David Eben) a stal se zakladatelem a uměleckým vedoucím vokálního souboru Canticum Novum.

V letech 1999–2000 získal na doporučení prof. Petra Ebena tvůrčí stipendium pro skladatele v německém Bamberku. Vedle své bohaté skladatelské činnosti působil František Fiala jako ředitel Konzervatoře Evangelické akademie v Olomouci (2002–2012). Po návratu do Prahy působil jako pedagog Pražské konzervatoře, Konzervatoře Jaroslava Ježka a jako sbormistr smíše-

ného pěveckého sboru Konzervatoře Jana Deyla v Praze. Vyučuje rovněž na pražské Hudební akademii múzických umění jako vedoucí předmětu sborový a ansámblový zpěv (Akademičtí komorní pěvci). S oběma sborovými tělesy rozvíjí bohatou koncertní činnost a – současně se svými pražskými aktivitami – zastává funkci ředitele ZUŠ Antonína Doležala a varhaníka v kostele sv. Tomáše v Brně.

Karol Frydrych (*1975)

Získal technické vzdělání na SPŠ stavební a Fakultě stavební VUT v Brně. Hru na varhany studoval na Základní umělecké škole varhanická Brno u Zdeňka Hatiny; privátně u Drahomíry Horákové, profesorky Konzervatoře Brno. Od roku 2000 začal se skladatelskou činností – kompozici studoval nejprve soukromě u Zdeňka Zouhara, následně v rámci dvousemestrálního kurzu Úvod do kompozice na Janáčkově akademii múzických umění, kde byl žákem Markéty Dvořákové. Studia oboru Hudební věda na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity zakončil rigorózní zkouškou. Pro pedagogickou profesi se teoreticky připravil absolvováním oborů Učitelství estetické výchovy pro střední školy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, Hudební výchova pro střední školy a Fyzika pro základní školy na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Vyučuje na ZŠ Brankovice a tříletých vzdělávacích kurzech jednoty Musica sacra; zároveň je lektorem varhaníků slavkovského děkanství. Varhanickou službu od roku 2009 vykonává v Šaraticích a ve Slavkově u Brna. Je zakladatelem a uměleckým vedoucím vokálně-instrumentálního souboru Collegium musicale bonum. Zastává funkci hlavního hudebníka brněnské komendy Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského.

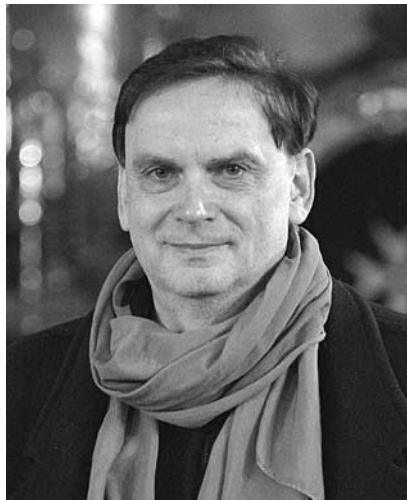
Jan Juráň (*1967)

Po absolvování klavíru v ZUŠ v Olomouci studoval soukromě hru na varhany u P.

Josefa Olejníka a později v ZUŠ u Melanie Pustějovské. Je členem pěveckého sboru OLIO v Olomouci, varhaníkem a členem chrámového sboru ve Velké Bystřici. Doprovází vokalisty v různých hudebních žánrech. Působil v rodinném souboru a cappella a pro tento žánr aranžoval písně. Příležitostně tvoří jednoduché kompozice pro liturgické použití.

Petr Chaloupský (*1964)

Vedle technického vzdělání na ČVUT Praha studoval soukromě klavír u Milady Pokorné, varhany u Josefa Popelky a skladbu u Jana Hanuše. Od roku 1999 působí jako varhaník a ředitel kůru u sv. Jiljí v Praze v dominikánském klášteře. Zde hraje na třímanuálové barokně-romantické varhany. V roce 2000 založil soubor Schola Dominicana, s kterým doprovází vícehlasým zpěvem liturgii v chrámu sv. Jiljí (chorál, renesance a díla vlastní tvorby). Je autorem velkého počtu duchovních skladeb (moteta, propria, žalmy litanie, antifony, ordinária atd.), které využívají hudebníci od nás i z celého světa. Velkou část liturgických skladeb je možno zdarma stáhnout online na: <http://chaloupsky.op.cz>.

Doprovází různé sbory při figurálních mších, je varhaníkem na radnici v Praze 4 a příležitostně koncertuje sám i s dalšími interprety. Patří mezi přední varhaní improvizátory. Natočil řadu CD, komponoval hudbu k filmovým dokumentům. V jeho tvorbě převažují liturgická vokální a varhaní díla. Jeho díla byla několikrát oceněna v soutěžích duchovní hudby v České republice.

Jan Bernátek (*1950)

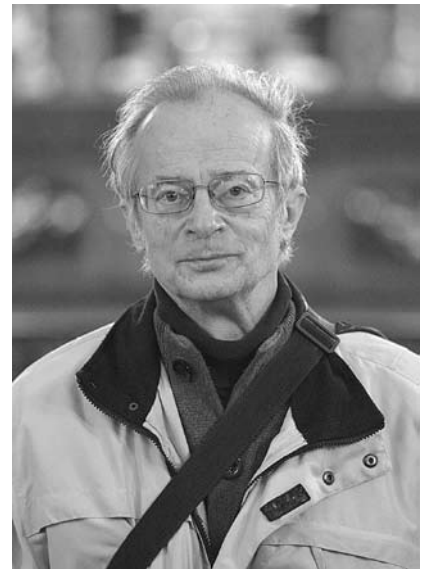
vystudoval obor klavír na Konzervatoři v Ostravě, dále pak JAMU v Brně a hudební kompozici v Praze u I. Hurníka. Ve své profesi korepetitora a učitele klavíru půso-

bil u Pražského mužského sboru FOK, na Pražské konzervatoři, v Hudební škole hl. města Prahy a na Gymnasium J. Nerudy.

Ve své tvorbě se věnuje hlavně duchovním tématům s lidovými písněmi. Je členem SDH a SČS, na jejichž koncertech jsou pravidelně uváděny premiéry jeho skladeb. Získal asi 30 cen v celostátních i mezinárodních soutěžích. Např. dvakrát cenu Čs. rozhlasu Vltava za oratorní díla Svatý Vojtěch a Nový Jeruzalém. Mnohé skladby natočil Čs. rozhlas.

V současné době žije v Olomouci, kde působí mimo jiné jako varhaník v dominikánském chrámu Neposkvrněného početí Panny Marie. V roce 2017 obdržel *Cenu České biskupské konference za skladatelský přínos v oblasti soudobé duchovní tvorby*.

Pavel Kopecký (*1949)

Absolvent HAMU, od dětství hrál na klavír (A. Fišerová) a violoncello (P. Sádlo, J. Pražák). Během studií na SPŠ elektrotechnické soukromě studoval skladbu u L. Bárty a v letech 1972-77 pokračoval ve studiu skladby na HAMU v Praze (u V. Dobiáše). Hudební inspiraci čerpal i na letních kurzech skladby (Siena – F. Donatoni) a dirigování (Výmar – I. Markevič). Po absolutoriu se vydal na dvouletou postgraduální stáž na moskevskou Státní konzervatoř (1977-79) k N. Sidělnikovi.

Již jeho první skladby byly oceněny na mnoha soutěžích; klavírní variace Černý šachový kůň (1973) získaly v Římě (1982) cenu V. Bucchiho, variace pro smyčce Cesty (1976) získaly 2. cenu v soutěži města Piešťan. Působil na katedře zvukové tvorby FAMU a vyučoval základy elektroakustické hudby na konzervatoři J. Ježka. Více na: kzt.famu.cz, pavelkopecky.cz

Ondřej Šmíd,
administrátor soutěže

Pečovat o zděděné, ale nebát se nového

Přehled stavu současné vokální hudební praxe

Christfried Brödel

Kam směřuje sborová hudba? I bez hlubokého zásahu pandemie se musí čas od času udělat hodnocení minulého a otevřít výhled do budoucnosti. Mezi skladbami pocházejícími z blízké či vzdálené minulosti a díly naší doby, která v hudbě odráží náš komplexní svět, je nutná rovnováha. Tradice není nic nehybného, nýbrž musí být neustále revidována.

„Zpívání utváří lidství, je to nepostradatelné, elementární a citové vyjádření člověka. [...] Hudba [...] má tvůrčí sílu, která společnost a kulturu dílem převyšuje a dílem posouvá. Sborový zpěv přispívá zvláštním způsobem k vytváření pospolitosti, sociální integraci a rozvoji osobnosti. Cvičí poslouchání a naslouchání, vnímání sebe i ostatních. Kromě toho má školení hlasu a dechu pozitivní účinky na zdraví a jazykovou komunikaci. [...] Lásku k hudbě a ke zpívání se rozvíjí – stejně jako schopnosti mluvit a myslet – už v raném dětství a předškolním věku. A tudíž, pokud se první zkušenosti se zpěvem v rodině získávají čím dál méně, hrají školky o to větší roli. Zpívání patří k životu a musí být také součástí života dětí ve školce. [...] Stejně tak důležité je zajištění hudební výchovy na všeobecně vzdělávacích školách kvalifikovanými učitelkami a učiteli hudební výchovy [...].“

Tato „zlatá“ slova pocházejí z „Essenských tezí o sborovém zpívání ve 21. století“, vydaných v roce 2004. Je dobré si na ně v dnešní situaci vzpomenout. Díváme se v tomto smyslu na současnou vokální hudbu a ptáme se, jaká hudba dnes zní a jaká hudba dnes vzniká.

„Stará hudba“

Koncertní programy vykazují vysoký podíl takzvané „staré hudby“. Počet provedení děl od středověku až po romantiku je dnes (samozřejmě bez ohledu na dobu koronavirovou) podstatně větší než třeba v 50. letech. Vokální hudba zaznamenala velmi potěšující vývoj. Ukazuje se, že podíl duchovní hudby výrazně ustoupil ve prospěch té světské. Kdo by se netěšil z toho, že se mnoho ansámblů intenzivně a na vysoké úrovni věnuje péči o naše kulturní dědictví, zvláště také o duchovní díla? Mohli jsme pozorovat silnou profesionalizaci hudby. Vznikla mnohá profe-

sionální nebo poloprofesionální hudební tělesa, jejichž členové prošli kvalifikovaným pěveckým vzděláním a svou hmotnou existenci z větší části zakládají na hudebním angažmá. Různé hudební vysoké školy nabízejí příslušné vzdělávací programy.

Podívejme se v této souvislosti speciálně na chrámovou hudbu. Počet členů církve výrazně klesá. Hudební uskupení se však ukazují jako nejstabilnější společenství a zahrnují mnohé lidi, kteří nemají žádnou nebo jen volnou vazbu na církev. Přesto i zde lze sledovat početní úbytek a rostoucí průměrný věk. Nejméně postiženy jsou chrámové sbory, které působí ve výrazných a vlivných chrámech. Dómy a katedrály zprostředkovávají zážitky jak pro účinkující, tak pro posluchače.

Proti dnes všeobecně požadované flexibilitě v pracovním světě na jedné straně a množství volnočasových nabídek na straně druhé stojí trvalá, spolehlivá vazba na jeden hudební soubor. Projektové sbory mají větší šance, ale jsou tu mnohem menší možnosti dosáhnout společně dlouhodobého pozitivního vývoje, vybudovat trvalé lidské společenství a konečně také proniknout hlouběji do obsahu díla.

Hudba je dnes všude dostupná. Dříve vznikala sbírka desek s důležitými díly jednoho žánru jako výsledek delšího sbírání a s velkým finančním nákladem, dnes je na přístrojích velikosti dlaně nahráno mnoho děl ve vysoké kvalitě téměř za hubičku. Nejvyšší kvalita se stala samozřejmostí – s odpovídajícími důsledky pro praxi v církevní hudbě. Už v 90. letech se třeba začalo s tím, že se například sborové části Bachových *Janových pašijí* nechaly zazpívat zaplacenému vokálnímu tělesu a místní sbor se směl přidat pouze do chorálů, pokud vůbec!

Tento vývoj byl podpořen bádáním o provozovací praxi v 18. století (Joshua Rifkin, Andrew Parrott). Bachovy kantáty byly v Lipsku s velkou jistotou prováděny jen několika málo zpěváky v hlase. Takové dnešní ztvárnění kvalifikovanými sólistkami a sólisty umožňuje hudební výsledky, které se s provedeními v podání evangelických sborů v 60. a 70. letech minulého století nemožou vůbec srovnat.

Aniž bych chtěl zpochybňovat problém kvality, musí zde zaznít obhajoba amatér-

ského muzicírování. Víme, že Heinrich Schütz svou *Geistliche Chormusik* (1648) nikdy neprováděl se čtyřiceti nebo padesáti hlavým sborem dnešního typu, a že takto vysoký počet zpěváků stírá jisté detaily v rétorickém ztvárnění. Přesto je nejen legitimní, nýbrž také bezpodmínečně nutné tuto hudbu aktivně zpřístupnit i velkým sborům. Žádným jiným způsobem se nedá do nitra hudby proniknout a zamilovat si ji než tím, že se člověk sám stane její součástí, a to tělem, duší i duchem. Toto je nejhlubší evangelizační postup, a proto mají také tradiční sbory smět provádět barokní kantáty a oratoria.

A ještě slovo k tradičním dívčím a chlapeckým sborům: Početně silné obsazení, ve kterém dnes vystupují, neodpovídá historické provozovací praxi, přesto neztrácí svoje nadšení. Ten specifický zářivý zvuk dívčích a chlapeckých sborů bude posluchače fascinovat vždy.

Při vši snaze o „autenticitu“ se nedá život a s ním i umění rozdělit na kategorie „správně“ nebo „špatně“. Obojí se rozvíjí v pluralitě a ve svobodě. Různé přístupy smí a musí stát vedle sebe, což se napříč různými slohy a styly děje našťástí už dlouho. Vedle skupin, které se zabývají klasickým repertoárem, stojí gospelové sbory, jazzové ansámblы a různé popové formace. To je třeba podporovat. A je to báječná zkušenost, když nějaký sbor překročí svůj obvyklý repertoár a vydá se na cestu k novému stylu, ne z donucení nebo z nařízení, ale z prosté chuti si zazpívat něco nového.

„Nová hudba“

Obraťme se nyní k otázce současné hudby. Terminologické pojetí je rozdílné. Stále ještě člověk může slyšet: „Zpíváme teď moderní kus od Huga Distlera (1908–1942, pozn. překladatelky).“ Pro jiné je „moderní“ synonymum pro populární hudbu. Přitom je různost nejen umělecky vhodná, ale také pojem, který nejlépe odráží stylovou situaci doby postmoderní. Proto je nemožné tuto hudbu nějak charakterizovat. Jde o hudbu z druhé poloviny 20. století. Nicméně je třeba se zamyslet nad tím, jestli lze dnes již zřídka prováděné sériové skladby nebo zapojení mimohudebních zvukových

zdrojů (Musique concrète) zařadit jako historické. Označení „Nová hudba“ použijeme pro současné skladby, které se neorientují na poslechová očekávání předchozích epoch nebo na nikam nesměřující populární hudbu. Rozumí se samo sebou, že hranice jsou nejasné, a že se zvláště rozlišování mezi „vážnou“ a „zábavnou“ (e- a u-) hudbou v této oblasti nedá jasně definovat.

Nová hudba zaujímá v programech mnoha sborů nepatrný prostor, často bývá dokonce odmítána. Tady se projevují zkušenosti s avantgardní hudbou 70. a 80. let. Velká popularita hudby Johna Ruttera ukazuje, co si zpěváci a posluchači přejí. Také syntéza populárních muzikálů a klasické formy (např. Ral Grössler, Dieter Falk) nachází velký ohlas. Omezení na tyto současné formy by však bylo rozhodně příliš úzké.

Tento příspěvek nemůže poskytnout přehled, byť jen podstatných, vokálních kompozic mladšího data. Spíše jde o to, zajistit Nové hudbě místo, které jí nejen ze statistických, nýbrž i z obsahových důvodů náleží.

Umělecká vyjádření jsou součástí duchovně-kulturního diskurzu současnosti. Umění reflektuje problémy doby a má při tom další, větší příležitosti než mluvené slovo. Nové pohledy a podněty mohou posluchači ve vší svobodě zpracovat a osobně přetvořit. Pokud naše umělecká praxe odpovídá pouze požadavkům většiny platících konzumentů, pak se zpronevěřujeme svému původnímu poslání.

U Nové hudby se zvláště klade otázka po motivaci účinkujících. Jde o jejich přesvědčivost, přiblížit posluchačům něco důležitého pro jejich život. Po jednom koncertu nové hudby u sv. Martina v Kasselu pronesla jedna starší dáma: „Po vyslechnutí té hudby jsem musela celý svůj dosavadní život přehodnotit.“ Jaká nádherná reakce!

Pravidelnou prací s Novou hudbou získají jak účinkující, tak posluchači nový, přínosný přístup k historické hudbě. Kdo je jako interpret zvyklý pít se po duchovním jádru a osvojovat si umělecko-femeslné prostředky, což je u nových skladeb nevyhnutelné, ten si vyvine vlastní přístup vůči uměleckému dílu, a teprve ten mu pak vlastně umožní danému dílu cele sloužit. Tento postoj má pak pozitivní a osvěžující dopad na zacházení se starší hudbou.

Chránová hudba: požadavky a výzvy

Je třeba se ještě zvláště zmínit o chránové hudbě. Naštěstí stojí v základních textech většiny církví, že hudba má být nejen krásným orámováním církevních slavností, nýbrž má také přispívat ke zvěstování evangelia. To znamená provozovat nejen

díla, která duchovní texty citují, ale která onen duchovní obsah také vystihují. K tomu je třeba některé historické, dnes již těžko pochopitelné, věroučné texty reflektovat, přeložit a vhodnými prostředky umožnit posluchači jejich porozumění. Tak se může hudba dokonce stát i mnohem jasnější, uchopitelnější a vstřícnější než jakákoli dobře myšlená kázání, která se soustředí jen na toho nejmenšího společného jmenovatele.

Tváří v tvář zmenšujícímu se množství věřících a potažmo i financí stojí církevní hudba před otázkou, do jaké míry je opodstatněná či postradatelná. Její funkce stmelující společenství je nezpochybnitelná, avšak která hudba je k tomu vhodná, je otázkou často se rozcházejících názorů. Mnohdy jde především o naplnění očekávání těch navštěvovanějších kostelů.

Nová hudba, která nejen utěšuje a utvrzuje, nýbrž také požaduje a vyzývá, patří bezpodmínečně i nadále k církevní hudební praxi. Je nepostradatelnou součástí toho, co je církvi kladeno za úkol, jako hlásání evangelia zaměřené na současnou dobu.

Technické obtíže Nové hudby jsou jí často v jejím uplatnění na překážku. Přesvědčivě ji prezentovat, vyžaduje důkladný a delší nácvik, při kterém na začátku často převažuje námaha. Ale přesto se právě touto kamenitou cestou vyplatí jít.

Mohou to zvládnout amatérští hudebníci? Čím dál častěji je slyšet, že sbory soudobou hudbu odmítají. Avšak neodradí tento postoj většinou názor sbormistra? Pro něho je totiž mnohem riskantnější a namáhavější věnovat se nové hudbě. Nácvik je nesrovnatelně delší, zvláště když nelze využít referenční nahrávky jako vzor. Nacvičené skladby je pak těžké uplatnit vícekrát a vyžaduje to pečlivě promyšlené a kreativně vyvinuté metody zkoušení a přístupu k obsahu. Zkušenost nicméně praví, že zpěvačky a zpěváci se nechají celkem ochotně nakazit nadšením sbormistra pro neznámé dílo.

Náš svět je komplikovaný a složitý. Bylo by nesprávné očekávat od jeho umělecké reflexe principiální prostotu a jednoduchost. Díla Reika Füttinga, Jörga Hrcheta, Heinze Holligera a Steffena Schleiermache- ra – abychom vyjmenovali alespoň některé – vyžadují naprosto odlišnými způsoby velké hudební dovednosti. Nejsou ovšem v žádném případě amatérům nepřístupná. Je také možné, že skladatel po domluvě s amatérským souborem svůj hudební jazyk danému sboru a jeho schopnostem přizpůsobí. Tak se to stalo mezi Michaelem Fladem a Chránovým sborem u sv. Mikuláše v Lipsku.

Kdo chce uchovávat tradici, musí ji proměňovat. Pohled upřený do minulosti, který se snaží pokračovat v již ustáleném, našemu poslání neposlouží. Péče o dědictví

vyžaduje neustálé osvojování nového. Přidávat k již tak četným nahrávkám Bachových *Matoušových pašijí* nebo *Velké mše h-moll* ještě další je mnohem méně důležité než se čelem postavit k duchovním výzvám hudební současnosti.

Zvláště v současné situaci obnovování činnosti po vynucené koronavirové pauze jde o to začít se zamýšlet nad tím, co je hlavním úkolem naší hudební praxe, a to jak v péči o zděděné, tak v potřebné odvaze ke ztvárnění nového.

Christfried Brödel (* 1947) studoval matematiku v Lipsku současně s hudbou; 1971–1984 pracoval jako matematik, promoval 1982, 1981–2018 vedoucím evangelického sboru Meißner Kantorei 1961, od roku 1984 chránovým hudebníkem na pozici Landessingwart (zemský koordinátor zpěvu v německé evangelické církvi – pozn. překladatelky) v Sasku. V roce 1988 se stal ředitelem Církevní hudební školy v Drážďanech, v letech 1992–2013 působil jako profesor sbormistrovství a později také jako rektor Vysoké školy pro chránovou hudbu. Od roku 1990 je členem direktoria Nové Bachovy společnosti a od roku 2015 jejím předsedou.

Převzato z německého časopisu „Musik & Kirche“ 5/2021 – www.musikundkirche.de, přel. Anežka Mišoňová